

**Teksten nedenfor er avskrift fra
St.prp. nr. 4 (1972-73). Om verneplan for vassdrag**

Dette er daværende Industridepartementets tilråding av 5. mai 1972, som ble godkjent ved kongelig resolusjon samme dag.

Objekt nr. 10.

TRYSILVASSDRAGET (KLARA) – VASSDRAG NR. 979.

Vassdraget begynner i grensetraktene mellom Hedmark og Sør-Trøndelag. På strekningen fra Femunden til Karlstad ved Väneren i Sverige faller elv ca. 630 m. På norsk side er landskapet preget av store rolige skogpartier og områder over skoggrensen. De største sjøene i vassdraget på norsk side er foruten Femunden (202 km²), Isteren (27 km²), Sølvsjøen (21 km²) og Engeren (12 km²). Strandstrekningen på Femunden er av "Femundutvalget" anslått til 200 km². Langs hele vassdraget fra Femunden til svenskegrensen er det veg.

Dersom den foreliggende søknad om svensk regulering av Femunden med 1,8 m legges til grunn, vil reguleringen gi en kraftøkning på ca. 20 GWh i de utbygde fall på norsk side og ca. 140 GWh på svensk side, og i tillegg er det mulig å gjennomføre en utbygging på ca. 600 GWh relativt dyr kraft (kostnadsklasse II B) på norsk side.

Deler av Femundsmarka – fra Femundens østbredd (strekningen Langodden – Røstneset) til riksveien (strekningen mellom riksroys 143 og 147) – er vernet i medhold av naturvernloven som landskapsvernområde og nasjonalpark. Grensen mellom landskapsvernområdet og nasjonalparken går slik at landskapsvernområdet dekker de lavere partier langs Femundens østbredd. Området gis således en verdifull buffersone mot nasjonalparken lenger øst. Ved dette vedtaket er det ikke tatt stilling til spørsmålet om en eventuell regulering av Femunden.

Kontaktutvalget peker på at Gabrielsen-komiteen brukte hensynet til friluftsliv – fotturer, jakt, fiske og andre former for rekreasjon – som grunnlag for sin anbefaling om å la "Femunden og andre vassdrag i Femundsmarka mellom Femunden og riksgrensen" bli bevart uberørt. Videre peker utvalget på at opprettelsen av nasjonalparken mellom Femunden og riksgrensen er et uttrykk for de store verneverdier som knytter seg til områdene rundt Femunden. I tillegg er de naturvitenskapelige interesser i omegnen blitt klart dokumentert. Utvalget legger også stor vekt på at den kraftsom det kan bli spørsmål om å innvinne, er forholdsvis dyr. Kontaktutvalget konkluderer med at med den store betydning Femunden og Trysilelva har for friluftslivet, landskapsbildet og de naturvitenskapelige interesser, bør hele vassdraget vernes varig.

Hovedstyret viser til at det i 1965 frarådte regulering av Rogen, men tilrådte regulering av Femunden. Hovedstyrets vedtak var bl.a. basert på forslag om Femundsmarka nasjonalpark som ville berøre Rogen. I St. meld. nr 22 (1969-70) er det gitt melding om at Regjeringen har avslått søknaden, idet de svenske søkere har anket avgjørelsen inn for Stortinget. Hovedstyret viser til stortingsmeldingen som ennå ikke er behandlet.

Femundutvalget (nedsatt av Norges Naturvernforbund) peker på at Femunden er Norges nest største naturlige innsjø, og dens nedbørfelt er bare i liten utstrekning påvirket av sivilisatoriske forhold. Trysilvassdraget fra Femunden og sørover utgjør på norsk side av grensen en 130 km lang elvestrekning og har i tillegg flere verdifulle innsjøer og sidevassdrag. Den delen av vassdraget som ligger ovenfor sagnfossen i Trysil har hittil praktisk talt unngått reguleringsinngrep. Vassdraget har uerstattelige sosiale og vitenskapelige verdier som vil gå tapt ved den planlagte oppdemming av Femunden og regulering av vannføringen i Trysilelva. Etter utvalgets mening vil et eventuelt inngrep i vannstandsveksling og vannføring medføre en fullstendig endring av det naturlige forhold i vassdraget. Stoffkretsløp, vegetasjon og fauna vil bli meget uheldig influert. En følge av dette vil være tap av vassdragets verdier som referanseområde for vitenskapelig forskning. Det pekes på at

vassdraget med sitt system av elver og innsjøer representerer et av Sør-Norges rikeste innlandsfiskerier. Fiskerikdommen sammen med vassdragets skjønnhet og egenart, danner grunnlaget for anvendelsen av området til friluftsmål. Utvalget mener at et naturinngrep av den størrelsesorden som er foreslått, vil medføre en rekke betydelige skadevirkninger med økonomiske og trivselsmessige konsekvenser. Utvalget konkluderer med at den beskjedne kraftmengde som eventuelt kan innvinnes, ikke vil stå i noe rimelig forhold til de verdier og muligheter som ligger i å beholde vassdraget som den naturherlighet det er i dag.

Den norske Turistforening slutter seg til Kontaktutvalgets konklusjon om at dette vassdraget må bli varig vernet, og henstiller til Stortinget å fatte vedtak i overenstemmelse med dette.

Universitetets oldsaksamling opplyser at det er registrert mer enn 60 boplasser av steinalderkarakter langs Femunden. Mange av disse er delvis ødelagt av den gamle reguleringen, men det funnmateriale som er kommet for dagen er av så særegen karakter at området må anses som verneverdig. De øvre deler av vassdraget er ikke registrert.

Universitetet i Trondheim anbefaler at vassdraget får varig vern slik som foreslått av Kontaktutvalget.

Det Norske Vitenskapsakademiet i Oslo peker på at den foreliggende reguleringssøknad er avslått og anbefaler at den beslutning om vern av vassdraget som allerede er tatt, må fastholdes.

International Biological Program, Norwegian National Committee uttaler at Norsk Project Aqua inntil nå har fått antatt 7 ferskvannslokaliteter på den internasjonale liste over vitenskapelig verneverdige vann og vassdrag. Femunden er et av disse objekter.

Norsk Botanisk Forening mener at verneverdiene i Trysilvassdraget skulle være så vel dokumentert at Kontaktutvalgets konklusjon bør følges.

Statens Friluftsråd har i forbindelse med søknad om regulering av Femunden, uttrykt at det er meget ønskelig ut fra et friluftssynspunkt at konsesjon blir nektet.

Statens Naturvernråd har gått imot søknaden om regulering av Trysilvassdraget, bl.a. under henvisning til biologiske skadevirkninger og hensyn til rekreasjonsinteressene og den nærliggende nasjonalpark.

I tillegg til de forannevnte organer, har en rekke landsomfattende institusjoner protestert mot regulering av Trysilvassdraget, herunder *Norges Naturvernforbund, Det Norske Skogselskap, Norges Automobilforbund, Norsk Feltribiologisk ungdomsforening, Norsk Hagearkitektlag, Norsk Zoologisk Forening, Landslaget for Reiselivet i Norge, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Landslaget for norske ungdomsherberger, Norsk Forening for vassdragspleie og vannhygiene, Norsk Speiderguttforbund, Norsk Ornitologisk Forening, Kongelig Norsk Automobilklubb, Norsk Folkeferie, Hedmark Fylkes Jakt- og Fiskerforbund og Åsnes Jeger og Fiskeforening.*

Engerdal kommune har behandlet saken i kommunestyremøte etter at konsesjonssøknaden ble avslått. Kommunestyret har med 14 mot 3 stemmer gitt uttrykk for at det fortsatt er av den oppfatning at regulering av Femunden er det beste alternativ for å trygge økonomien og næringslivet i bygda. Den økte virksomheten i kommunen under utbyggingsperioden, årlige konsesjons- og skatteinntekter i tillegg til en rekke andre tiltak i forbindelse med reguleringen, vil være av så avgjørende betydning for bygdas fortsatte eksistens og utvikling, at man ikke har råd til å si nei til en regulering. Kommunestyret understreker også utbyggingsmulighetene man får videre nedover i vassdraget i tilfelle en regulering av Femunden. Så fremt det ikke blir gitt tillatelse til regulering, krever kommunen full erstatning for de tap bygda vil lide ved at Femunden og Trysilvassdraget ikke blir regulert. Mindretallet på 3 medlemmer i kommunestyret, henstiller om at Stortinget slutter seg til

departementet og regjeringens enstemmige vedtak om ikke å gi tillatelse til regulering av Femunden, og at det må bli gitt full kompensasjon til kommunen og til næringslivet i Engerdal.

Trysil kommune har behandlet saken på kommunestyremøte etter at konsesjonen var avslått. På møtet ble det fattet vedtak i tre punkter:

1. Stortinget anmodes om å innvilge konsesjonssøknaden likevel, slik at den del av søknaden som gjelder regulering av Rogen ikke blir realitetsbehandlet på nåværende tidspunkt.
2. Hvis konsesjonssøknaden ikke blir innvilget, krever Trysil kommune en engangserstatning fra staten for de tap den blir påført som følge av at naturressursene i vassdraget ikke tillates utnyttet. Kommunestyret har under dette punktet søkt å kvantifisere tapet.
3. Trysil kommune opplyser at avslaget til konsesjonssøknaden vil måtte medføre at den må søke staten om bevilgning til flomforebyggende tiltak i vassdraget.

Vedtaket under punkt 1 ble fattet med 22 mot 10 stemmer. For punktene 2 og 3 er vedtaket enstemmig.

Trysil-Engerdal Regionplanråd anbefaler regulering av Femunden. Det vises til den økonomiske betydning en slik regulering vil ha for kommunene.

Etter regionplanrådets oppfatning vil naturverninteressene bare i liten grad bli berørt av regulering og utbygging. Rådet henstiller til Stortinget om å tillate regulering og utbygging. Videre henstilles det til Stortinget å vurdere kompensasjonskravene fra kommunene som et naturlig ledd i saksbehandlingen når det gjelder søknaden om konsesjon og regulering av Femunden. Rådet peker på at eventuelt avslag på konsesjon i første rekke vil komme folk utenfor distriktet til gode.

Fylkesfriluftsnemnda i Sør-Trøndelag mener at Trysilvassdraget med Femunden bør unntas totalt fra kraftutbygging. Nemnda viser til Kontaktutvalgets argumentasjon.

Fylkesfriluftsnemnda i Hedmark gir uttrykk for at vassdraget ved sin opprinnelige karakter og sin størrelse og variasjon representerer et enestående naturelement, som det er samfunnets plikt å bevare i sin opprinnelige form for ettertiden. Nemnda peker på at vassdraget har uomtvistelig naturvitenskapelig verdi og at Femunden er kjent som hjørnesteinen i Femundmark-komplekset, et område som rommer en allsidig friluftsmessig og rekreasjonsmessig aktivitet. Nemnda peker på vassdragets lette tilgjengelighet. Det understrekes at skadene på fisket ville bli av vesentlig betydning. For øvrig minnes det om regjeringens eventuelle virkninger på grunnvannsforhold, med bivirkninger for planteproduksjon, grunnvannsforsyning og erosjonsforhold. Fylkesfriluftsnemnda mener at den her har en enestående mulighet til å sikre og verne for ettertiden et større vassdrag med tilstøtende områder som utgjør en representativ helhet av et stykke Norge.

Fylkesmannen og Fylkestinget i Hedmark har avgitt uttalelse som stort sett er i samsvar med uttalelsene fra kommunene og fra regionplanrådet.

Departementet viser til St. meld. nr. 22 for 1969-70, Om søknad om regulering av Femunden. Dersom Stortinget opprettholder departementets avslag i konsesjonssaken, har departementet ikke noe imot varig vern av Femunden og Trysilvassdraget for øvrig.